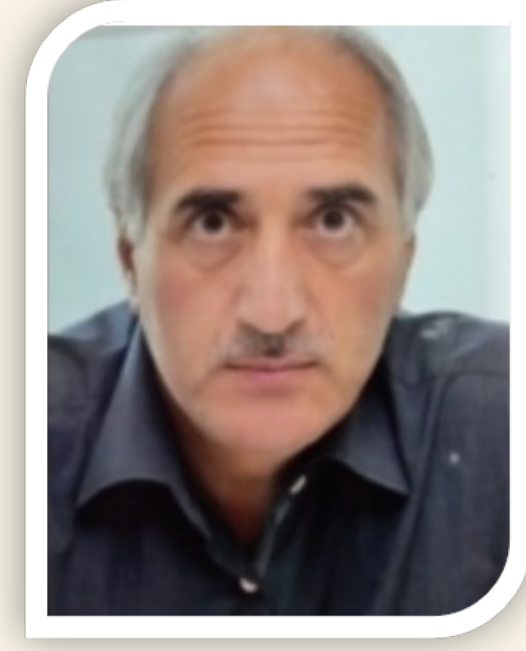

ŞEHİR DEME BİR ULU VİLAYETTİR

ŞABAN KUMCU

*Şehr dime ulu vilayetdür
Sahib-i cezbe vü kerametdür*

Fikri Çelebi

*“Buraya sıradan bir şehir deme. O, manevi çekim gücüne ve
keramete sahip ulu bir vilayettir..”*

*“Bir şehrin inşası, bir neslin inşasıdır. Şehri imar ederken
nesli ihya etmeyi ihmal edersek, ihmal ettiğimiz nesil, imar
ettiğiniz şehri tahrip eder.”*

Turgut Cansever.

İsraf etmeyen, ürettiği kadar tüketen bir şehir. Toplumun bütün kesimlerinin temel ihtiyaçlarını karşılayabilen, kimsenin aç ve açıkta kalmasına, yoksulluk çekmesine izin vermeyen, birbirleriyle gönül diliyle konuşan, tebessüm eden bir Aksaray istiyoruz. Bu şehre hizmet edenleri hayırla yadediyoruz. Gelişerek büyüyen Aksaray'ı imar ederken, gelenekle modern bir arada yaşayan örnek bir şehir hayal ediyoruz. Bugün Aksaray'da bütün beklentilerimizi karşılayacak çalışmalar yapılıyor.

Aksaray bir Selçuklu şehridir. Selçuklu döneminin yapı üslubunu, o dönemin Avrupa'sında göremeyiz. Kale duvarları gibi yüksek, yaygın, bol kemerli, zamana karşı direnebilecek sağlam binalarla Batı'nın “gotik” mimarisinin hiçbir alakası yoktur. Anadolu'da kurulan şehirlerde ticareti, sanatı, inancı ve medeniyeti birleştirip büyüten muhteşem yapılar Selçuklu mimari tavrıyla meydana getirilmiştir. Bu sebeple, Selçuklular 11. asırda İran, Akdeniz, Kızıldeniz ve Çin sınırlarına kadar bütün İslam dünyasını hakimiyetleri altına aldılar. Aksaray, bu büyük medeniyeti ayakta tutan ticaret yollarının en önemlilerinden birinin üstündedir.

Selçuklu medeniyetini, taşın dilinden, çininin renginden ve ortaya çıkardığı estetik biçimlerden anlarız. Bir şehri cennete çevirmek, içinde yaşayan insanların şahsi arzularının ve ihtiraslarının baskısından kurtulup, tevazuyu bir yaşama üslubu haline getirmesiyle mümkündür. Şehirlerin sosyal yapısıyla birlikte yükselmesi ve yücelmesi için, tarihi, coğrafi, üstünlüklerini dikkate alan bir anlayışa ve yönetim becerisine ihtiyaç vardır. Düzenli şehirleşme, geçmişteki birikimin günümüze bilgiyle aktarılmasıyla olur. Şehirler medeniyetin merkezidir. Çünkü, şehir hayatının merkezinde insan vardır. Şehirlerde ilerleme, değişme ve gelişme bir süreklilik ister. Yıkılan devletleri şehirler yeniden inşa ederler ancak kimliğini kaybeden, bozulan şehirleri yeniden diriltmek zordur.

Şehirlerin çöküş sebebi, lüks tüketim, israf, sefahat, adaletsizlik ve devletsizliktir. Aksaray'ımızın güzelliklerini, değerlerini ve menfaatlerini bu toprakların bize miras bıraktığı hoşgörü, akıl, fikir, bilgi ve marifetle koruyabiliriz. Bu cümleden hareketle bizde ; şehirleri yaşat ki insan yaşasın diyoruz. Yetişip, büyüdüğümüz Aksaray terbiyesinde kadir kıymet bilmek büyüklerimizden öğrendiğimiz en değerli vasıftır. Bir fincan kahvenin hatırını kırk yıl unutmayan Aksaray halkı, ilim, hikmet ve marifet ehli Somuncu Baba, Şeyh Hamidüddin-i Aksarayi'nin öğütleriyle inanç dünyasını zenginleştirmiştir.

En büyük dileğimiz, Aksaray'ımızın olgun (kâmil) insanlardan meydana gelen bir “erdemliler şehri” olmasıdır. Şehirler medeniyetin görünen yüzünü, edebiyat görünmeyen yüzünü yansıtır.

Yusuf'u kaybettim Kenan ilinde

Yusuf'um bulunur Kenan bulunmaz.

Yunus Emre

İnsan ve şehir... İnsan bir şehirde kaybolursa bulunabilir, kendini yeniden inşa edebilir. Ancak şehri kaybettiğimizde şehir, eski haline kolay kolay dönemez. Kalabalıklara karışan insan kendini göremez. Kendini bulduğunda şehri kaybeder. Şehirde “insan” olmak zordur. Ahmet Hamdi Tanpınar, “Beş Şehir” kitabında, şehirlerin arkasında kendi insanımızı, hayatımızı ve vatanın manevi çehresi olan kültürümüzü görür. Aksaray'ımızın dört bir tarafı kütüphaneler, kitap konakları ve bilgi hanelerle teçhiz edilmektedir Duvarları kitaplarla dolu kütüphaneler bir şehrin en kıymetli hazineleridir. Her kütüphane cennetten bir köşe, bahçeleri de bir bağ-ı İrem, cennet bahçeleridir. Tanpınar, bu canlı hayatı yaşayan ve duyan insana, bir kalp adamı olarak yaklaşmak istediğini yazar. Bizde Aksaray'ımıza kalbimizle, yüreğimizle yaklaşıyoruz.

Aksaray'ı inşa edenler, yeni bir şehir vizyonu, tarihi kimliğimizi korumaya çalışırken ; şehirleşmeyi, kalabalıkları şehirde toplayıp, kozmopolit bir kitle oluşturma şeklinde anlamamalıyız. Medenileşmekten kastımız, eskiyle yeniyi kaynaştırıp, milli, manevi ve insani vasıflarla besleyen bir kültür oluşturmak, şehrimizde yaşayanları bütün yönleriyle birbirini tamamlayan bir topluluğa dönüştürebilmektir.. Unutmayalım ki bu görev, şehirleri imar edenler kadar, şehirleri kullananların da vazifesidir. Görevlerimizi yapmadan hatalarımızı telafi edemeyiz.

Yapmadıklarımızı gelecek nesillere kirli bir emanet olarak taşırsak, şehrin hafızası bizi affetmeyecektir. Bu görev, sadece bir neslin değil, gelecekte bu şehirde yaşayacak bütün nesillerin boynunun borcudur. Kendi içimizde yapacağımız iş birliği, el birliği, güç birliği ve halka halka genişleyen kararlılığımızla, Aksaray'ımızı dönüştürebiliriz.

Üretim ve yönetim meselelerini çözebilenler ancak, dünyayı güzelleştirebilir, refah ve huzur içinde kalkınmayı sağlayabilirler. Üretmeden tüketenlere vadiler dolusu altın olsa yetmez. En iyi yönetim en az yönetimle mümkündür. Eskiler “şerefu'l mekân bi'l mekin” mekânın şerefi, orada bulunanlardan, makamın şerefi de mekânı tutanlardan o şehri yönetenlerden gelir derler. Bugünün mekân anlayışı, şehircilik ve mimarinin konusu olmaktan çoktan çıkmıştır. Apartmana dönüşen evler, çok katlı binalar, insanı insandan koparan konaklar, rezidanslar; alınan satılan nesneler olmuş, ticaretin, üretimin ve tüketimin meselesi haline gelmiştir.

Şehirler, kapitalist yatırım ekonomisinin sonucu olarak, yık, yap, sat veya al, sat anlayışının kurbanı olmuştur. Evler, mahremiyeti temel alan, komşuluk ilişkilerini gözetken yapılar değil, tamamen gösteri ve imaj unsuru barınaklar haline gelmiştir. İnsanlar, desenli, boyalı betonarme yapıların, süslenmiş camların, ışıklandırılmış yolların, göz alıcı peyzajların adeta Alice Harikalar Dünyası'nın birer canlı malzemesi olmuşlardır. Bu yeni “beton şehirlerde” hiç alışık olmadığımız modern hayat, toplumu varlıklı bir kesimim insafına terketmiştir.

Bu yaşanan süreç, insanı mutlu etmek şöyle dursun “ev”sizliğin, fakirliğin, yoksulluğun ana sebebi olmuş, beraberinde de geçimsizliği, ayrılığı, yalnız yaşamayı moda haline getirmiştir. “Bir artı bir” formülüyle yıkımı daha ileri taşımış, aile kurumunu yozlaştırmıştır. Bu yeni dönemde “ev” yerine, betonu çağrıştıran soğuk bir kelime icat ettik. “Kon”maktan konut... Modern hayatta konutlar yakınlıklaştıkça insanlar uzaklaşır. Kapılar yakın gönüller ıraktır. Adeta yalnızlıktan direkler çatırdar. Selamlaşma, hâl hatır sorma unutulmuş, apartman hayatı insanın kendi içinde kaybolmasına sebep olmuş, muhabbeti bitirmiştir. Oysa “ev” bir aileye aittir. Evli barklı çoluk çocuk sahibi insanların oturduğu yerdir. İçinde sükûn bulduğumuz ailenin yuvası elbisesidir. Evler kullanıcılarıyla birlikte tasarlanır.

Miller, “evi toplumun kalbi olarak görür.” Güzel olan, doğru olan, iyi olan budur. Şehir medeniyetini kuran kültürün beşiği, bu evler bu mahalleler değil midir.? Kültür ve sanat şehirlerde gelişir. Medeniyet kimliğimizin aidiyet mührü, şehirlerimizin görüntüsüdür. Osmanlı, fethedilen şehirleri yeniden inşa ederken manevi bir haz alır, dini bir heyecanla şehri sahiplenirdi. Okullar ve eğitim imkanları şehre bariz bir üstünlük verirdi. Şehirler aynı zamanda düzenin, intizamın, kuralların uygulandığı yerlerdi. Eski tarihi şehirlerde huzur, modern şehirlerde de kaos, yalnızlık, kargaşa hakimdir.

Turgut Cansever'e göre, mekânın özü “ev”dir. Mahremiyete sahip, bahçe, tabiat, mahalle, toplum ilişkilerinin tecelli ettiği yerler de şehirlerimizdir. Şehrin ve mahallenin yerinde olup olmadığını evlerimiz vasıtasıyla test ederiz. Eğer evde ahenk yoksa, mahalle ve şehirde de ahenk yok demektir. Şehir, mahalle ve ev cenneti çağrıştırmıyor, buralarda Allah'ın rızası gözetilmiyor kısaca modern zamanın metropollerine benziyorsa, buralarda karışıklık, düzensizlik ve huzursuzluk var demektir. Ne yazık ki bugün, birbirinin güneşini, manzarasını kesmeyen, pencerelerinden pembe, sarı, beyaz kırmızı sardunyalar sarkan tabii güzellikler içindeki evlerimizi arıyoruz...

Güzelliğin estetik kaygılarla anlamını yitirmesi ve güzelliğin sadece insanlar tarafından yaratılabilecek bir şey olduğu düşüncesi, güzelin önündeki en büyük engeldir. İslam inancına göre her şey sınırsız bir zaman ve zemin üzerinde gelişir. Bu sonsuzluk içinde insan ; şehrin ve evin geçici, sınırlı bir zamanı olduğu bilinciyle hareket etmek zorundadır. Güzellik, duruluk, sadelik içinde insan sevgisiyle yapılan mimari tasarımlar ve planlamalarda “edebi gözetmek”, ahlaki bir üstünlüktür. Sınırsız ve hesapsız müdahaleler yerine, tabiata saygı ve topografiye sadakat bugünün şehir planlamacılarının asli görevi olmalıdır.

Şehir edebinde halk arasında ayırım yapmamak da vardır. İbn Haldun'a göre bozulma şehirde başlar İki dünyada kurtuluşa ermenin yolu, insanların hayatını kolaylaştırmak, onları sevmek ve dünyayı güzelleştirmekten geçer. Aksaray'ımızı bir İrem bağı (cennet bahçesi) haline getirme sorumluluğunu herkesten bekleme hakkımız vardır. Çünkü şehrimiz manevi çekim gücüne sahip bir ulu vilayettir...

